

Μετάφραση και Τυποποίηση: το έργο της Επιτροπής ΕΛΟΤ/ΤΕ 21 «Ορολογία – Γλωσσικοί Πόροι»

Μαβίνα Πανταζόρα

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Περίληψη

This paper presents the activities of the Technical Committee TE21 “Terminology – Language Resources” of the Hellenic Organization for Standardization (ELOT). TE21 is a Mirror Committee (MC) of ISO/TC 37 and its mission is the standardization of principles, methods and applications related to terminology, translation, interpreting, and other language-based activities, with a special focus on the support of the Greek language and terminology. The paper discusses the relation between translation and standardization with the aim to emphasize that translation is not merely a subject for standardization but also a key process directly affecting the quality and delivery of standardization.

Λέξεις-κλειδιά: translation, standardization, terminology, language resources, International Standards, national standards

1. Εισαγωγή

Το σημείο συνάντησης τυποποίησης και μετάφρασης είναι μείζονος σημασίας για τους τομείς τόσο της εξειδικευμένης μετάφρασης (ζητήματα τεχνικής ορολογίας, ροή μεταφραστικών εργασιών, έλεγχος και ποιότητα μεταφράσματος, ποιότητα γλωσσικών υπηρεσιών) όσο και της εφαρμοσμένης μεταφρασεολογίας (εκπαίδευση και ανάπτυξη δεξιοτήτων των μεταφραστών, μεταφραστικά βοηθήματα και γλωσσικοί πόροι, κριτική αξιολόγηση μεταφρασμάτων).

Στόχος της παρούσας εργασίας είναι να παρουσιάσει στην κοινότητα των ελληνόφωνων μεταφραστών και μεταφρασεολόγων τη δράση και τη λειτουργία της Τεχνικής Επιτροπής ΤΕ 21 «Ορολογία – Γλωσσικοί Πόροι» του Ελληνικού Οργανισμού Τυποποίησης (ΕΛΟΤ), κύριο αντικείμενο της οποίας είναι η τυποποίηση στο πεδίο της Ορολογίας, η καθιέρωση αρχών, κανόνων και μεθόδων της Ορολογίας σε όλους τους τομείς της γνώσης, με ιδιαίτερη έμφαση στην υποστήριξη της ελληνικής γλώσσας και ορολογίας, καθώς και η επεξεργασία και εκπόνηση προτύπων που αφορούν τα γλωσσικά και μεταφραστικά επαγγέλματα και πραγματεύονται κάθε είδους συναφή θέματα – ορολογία, λεξικογραφία, ορογραφία, μετάφραση, διερμηνεία, επιχώρια προσαρμογή, εφαρμογές γλωσσικής τεχνολογίας, γλωσσικούς πόρους και υπολογιστικά εργαλεία. Αφού πρώτα γίνει συνοπτική αναφορά στον ρόλο της τυποποίησης γενικά, θα περιγραφούν οι διαδικασίες τυποποίησης του ISO όπως διενεργούνται από τη Διεθνή Επιτροπή TC 37 και την αντίστοιχη της Εθνική Επιτροπή ΤΕ 21. Στη συνέχεια, θα συζητηθεί η μετάφραση τόσο ως αναπόσπαστο μέρος της τυποποίησης (μέσα από ζητήματα που προκύπτουν κατά τη μεταφορά των προτύπων στην ελληνική γλώσσα και πραγματικότητα) όσο και ως αντικείμενο της τυποποίησης (με αναφορές στο περιεχόμενο συγκεκριμένων προτύπων που προδιαγράφουν πλευρές της μεταφραστικής διαδικασίας). Τέλος, θα τονιστεί η αναγκαιότητα σύμπραξης των φορέων τυποποίησης με τη μεταφραστική και ευρύτερη επιστημονική κοινότητα.

2. Ο ρόλος της τυποποίησης

Η τυποποίηση ως οργανωμένη δραστηριότητα γεννήθηκε και αναπτύχθηκε στον 20ό αιώνα. Έργο της τυποποίησης αποτελεί η σύνταξη, έκδοση και εφαρμογή προτύπων και άλλων τυποποιητικών εγγράφων που παρέχουν κανόνες, προδιαγραφές και κατευθυντήριες οδηγίες για διεργασίες, υπηρεσίες και προϊόντα, με σκοπό την επίτευξη του βέλτιστου βαθμού τάξης σε ένα συγκεκριμένο πλαίσιο εφαρμογής.

Πιο συγκεκριμένα, τα *τυποποιητικά έγγραφα* (normative documents) διακρίνονται σε:

α) *πρότυπα* (standards) (παρέχουν, για κοινή και επαναλαμβανόμενη χρήση, κανόνες, κατευθυντήριες οδηγίες ή χαρακτηριστικά για δραστηριότητες ή τα αποτελέσματά τους),

β) *τεχνικές προδιαγραφές* (technical specifications) (καθορίζουν τις τεχνικές απαιτήσεις που πρέπει να ικανοποιεί ένα προϊόν, μια διεργασία ή υπηρεσία),

γ) *κώδικες πρακτικής* (codes of practice) (περιλαμβάνουν πρακτικές ή διαδικασίες για τον σχεδιασμό, την κατασκευή, την εγκατάσταση, τη συντήρηση ή τη χρήση εξοπλισμού, κατασκευών ή προϊόντων),

δ) *κανονισμούς* (regulations) (περιέχουν υποχρεωτικούς νομοθετικούς κανόνες και υιοθετούνται από μια Αρχή),

ε) *κατευθυντήριες οδηγίες* (guidelines) (περιέχουν, τοποθετημένες με συστηματικό τρόπο, τεχνικές πληροφορίες και απαιτήσεις για τη λήψη αποφάσεων) και

στ) *τεχνικές εκθέσεις* (technical reports) (περιέχουν δεδομένα διαφορετικού τύπου από τα πρότυπα και τις τεχνικές προδιαγραφές και έχουν περισσότερο πληροφοριακό, περιγραφικό χαρακτήρα).

Όπως αναφέρουν οι Βαλεοντής και Τοράκη (2008), η τυποποίηση είναι μια κατεξοχήν δημοκρατική τεχνική δραστηριότητα που προϋποθέτει μια τριπλή ισότητα:

α) ισότητα όλων των παραγόντων της οικονομικής ζωής στη συμμετοχή στις κατά τομέα Τεχνικές Επιτροπές (ΤΕ) όπου συντελείται ο σχεδιασμός των τυποποιητικών εγγράφων που καθορίζουν κοινά αποδεκτές απαιτήσεις,

β) ισότητα όλων των ενδιαφερομένων, φυσικών ή νομικών προσώπων, στο πλαίσιο της δημόσιας διαβούλευσης για την κρίση και σχολιασμό των σχεδίων των τυποποιητικών εγγράφων και επομένως τη βελτίωσή τους πριν από την οριστικοποίησή τους και

γ) ισότητα όλων των δραστηριοποιούμενων στον σχετικό τομέα, φορέων ή ατόμων, ως προς την εφαρμογή των τυποποιητικών εγγράφων και τη δέσμευση έναντι των υποχρεώσεων που απορρέουν από αυτά.¹

Συνεπώς, τα πρότυπα αποτελούν τεκμηριωμένες συμφωνίες, που έχουν καθιερωθεί με συναίνεση, τα οποία πρέπει να χρησιμοποιούνται με συνέπεια, ώστε να εξασφαλίζεται ότι τα υλικά, τα προϊόντα, οι διεργασίες και οι υπηρεσίες, καθώς επίσης και οι όροι και ορισμοί εννοιών που χρησιμοποιούνται, είναι κατάλληλα για τον σκοπό για τον οποίο προορίζονται (Βαλεοντής & Τοράκη 2008).

Η δραστηριότητα της τυποποίησης συντελείται από τους φορείς τυποποίησης σε τρία επίπεδα: εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές. Σε διεθνές επίπεδο, η εκπόνηση προτύπων –σε όλους τους τομείς πλην των τομέων της ηλεκτροτεχνολογίας και των τηλεπικοινωνιών– είναι ευθύνη του Διεθνούς Οργανισμού Τυποποίησης (International

¹ Πρέπει να τονιστεί ότι, παρότι η φύση των τυποποιητικών εγγράφων δεν είναι υποχρεωτική (εκτός από εκείνα των οποίων η εφαρμογή επιβάλλεται με νομοθετήματα), ο τρόπος δημιουργίας τους που βασίζεται στη συναίνεση και την αποδοχή εγγυάται την ευρεία εφαρμογή τους (Βαλεοντής & Τοράκη 2008).

Organization for Standardization, ISO).² Ο ISO είναι ένας ανεξάρτητος, μη κυβερνητικός, διεθνής οργανισμός με μέλη 167* εθνικούς οργανισμούς τυποποίησης, 806* τεχνικές επιτροπές και υποεπιτροπές και εδρεύει στη Γενεύη. Ιδρύθηκε το 1946 προκειμένου να προωθήσει την ανάπτυξη της τυποποίησης και των σχετικών με αυτή δραστηριοτήτων στον κόσμο, έτσι ώστε να διευκολύνεται η διεθνής ανταλλαγή αγαθών και υπηρεσιών, καθώς και η ανάπτυξη συνεργασίας σε δραστηριότητες πνευματικού, επιστημονικού, τεχνολογικού και οικονομικού ενδιαφέροντος.³ Έχει εκδώσει 24.297* Διεθνή Πρότυπα και τυποποιητικά έγγραφα σε δεκάδες τομείς της επαγγελματικής δραστηριότητας.⁴

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, στους ίδιους τομείς με τον ISO, δραστηριοποιείται η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Τυποποίησης CEN (European Committee for Standardization) με αντικείμενο την εκπόνηση Ευρωπαϊκών Προτύπων EN τα οποία έχουν στόχο αφενός να προωθήσουν την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας στην παγκόσμια αγορά και αφετέρου να συμβάλουν στη δημιουργία της εσωτερικής Ευρωπαϊκής Αγοράς. Τέλος, σε εθνικό επίπεδο, λειτουργούν αντίστοιχοι οργανισμοί τυποποίησης, οι οποίοι μεριμνούν για τη μεταφορά και/ή προσαρμογή των αντίστοιχων Διεθνών Προτύπων, όπως είναι: η AFNOR (Association Française de Normalisation – Γαλλία), το DIN (Deutsches Institut für Normung – Γερμανία), το BSI (British Standards Institution – Αγγλία), το ANSI (American National Standards Institute – ΗΠΑ) κ.ά.

Στην Ελλάδα, αρμόδιος φορέας είναι ο ΕΛΟΤ, ο οποίος δημιουργήθηκε το 1976 και στον οποίο λειτουργούν 50 Τεχνικές Επιτροπές και Ομάδες Εργασίας, οι οποίες υποστηρίζονται από ένα ανθρωποδίκτυο με περισσότερους από 1.000 Έλληνες επιστήμονες και εμπειρογνώμονες (Χατζημαρή 2019).

Τα πλεονεκτήματα της τυποποίησης είναι γνωστά σε όλους τους επαγγελματίες καθώς διασφαλίζουν υψηλό επίπεδο ποιότητας, αποτελεσματικότητας και αξιοπιστίας για τις παρεχόμενες υπηρεσίες και τα παραγόμενα προϊόντα σε μια αγορά όλο και πιο παγκοσμιοποιημένη και όλο και πιο ανταγωνιστική (Gómez & Pinto 2001).

Σημειώνεται ότι όλα τα πρότυπα και τυποποιητικά έγγραφα τόσο του ΕΛΟΤ όσο και των άλλων φορέων τυποποίησης προστατεύονται από πνευματικά δικαιώματα και δεν διατίθενται δωρεάν.

3. Διεθνής Επιτροπή Τυποποίησης ISO/TC 37 «Language and terminology»

Στο πλαίσιο του ISO, το 1947 ιδρύθηκε η Τεχνική Επιτροπή TC 37 «Terminology (Principles and Co-ordination)», η οποία το 2000 μετονομάστηκε σε «Terminology and other language and content resources» και το 2017 σε «Language and terminology». Στους σκοπούς της TC 37 αναφέρονται η περιγραφή και τυποποίηση αρχών, μεθόδων και εφαρμογών που σχετίζονται με την ορολογία, τη μετάφραση, τη διερμηνεία και άλλες γλωσσικές υπηρεσίες και δραστηριότητες στο πλαίσιο της πολύγλωσσης κοινωνίας της πληροφορίας. Έχει δημοσιεύσει 77 Διεθνή Πρότυπα ISO, ενώ υπάρχουν ακόμη 32 που είναι υπό επεξεργασία. Έχει 36 πλήρη μέλη (participating members, P-members) και 25 παρατηρητές (observing members, O-members). Μέλη της είναι οι εθνικές επιτροπές τυποποίησης.

Η διάρθρωση της ISO/TC 37 περιλαμβάνει 5 υποεπιτροπές (Subcommittees, SC) καθώς και 5 ομάδες εργασίας (Working groups, WG) με ειδικές αρμοδιότητες (βλ.

² Οι δεσμεύσεις ισότητας που προαναφέρθηκαν αντανακλώνται μάλιστα στο ακρωνύμιο ISO, που προέρχεται από την ελληνική λέξη *ίσος* (<https://www.iso.org/about-us.html>).

³ Από την ιστοσελίδα του TEE: <https://web.tee.gr/d-e-k-a-d/tmima-typopoiisis/organismoi/>

⁴ Τα αριθμητικά δεδομένα με αστερίσκο προέρχονται από την ιστοσελίδα του ISO: <https://www.iso.org/about-us.html> (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 24.5.2022).

πίνακα 1, όπου σε παρένθεση δίπλα το όνομα κάθε υποεπιτροπής αναγράφεται ο αριθμός προτύπων που έχει δημοσιεύσει μέχρι σήμερα).

Πίνακας 1: Διάρθρωση της ISO/TC 37

ISO/TC 37/SC 1	Principles and methods (6)
ISO/TC 37/SC 2	Terminology workflow and language coding (14)
ISO/TC 37/SC 3	Management of terminology resources (6)
ISO/TC 37/SC 4	Language resource management (30)
ISO/TC 37/SC 5	Translation, interpreting and related technology (18)
ISO/TC 37/CAG	Steering Committee
ISO/TC 37/JAC0	ISO 639 RA Joint Advisory Committee
ISO/TC 37/TCG	Terminology Coordination Group for TC 37
ISO/TC 37/WG 10	Technical communication
ISO/TC 37/WG 11	Plain language

Η τυποποιητική διεργασία του ISO περιλαμβάνει μία σειρά από διαδοχικά στάδια, από την υποβολή του προκαταρκτικού σχεδίου, τη διαμόρφωση και την επεξεργασία του σχεδίου του προτύπου έως την έγκριση και την έκδοσή του ως Διεθνούς Προτύπου. Στο τέλος κάθε σταδίου, μεσολαβεί ένα χρονικό διάστημα δύο μηνών για δημόσια διαβούλευση, κατά την οποία τα μέλη των αντίστοιχων εθνικών επιτροπών καλούνται να ψηφίσουν και να αποστείλουν τα σχόλιά τους.

Ειδικότερα, η υποεπιτροπή ISO/TC 37/SC 5 «Translation, interpreting and related technology» έχει ως αντικείμενο την τυποποίηση στον τομέα της μετάφρασης και της διερμηνείας και όλων των συναφών δραστηριοτήτων (σύνταξη τεχνικών κειμένων, δημιουργία και διαχείριση περιεχομένου, επιχώρια και υπερχώρια προσαρμογή, καθώς και όλες τις σχετικές με αυτά τεχνολογίες). Παρόλο που είναι η νεότερη από τις 5 υποεπιτροπές, καθώς συστάθηκε μόλις πριν από 10 χρόνια (2012), είναι ιδιαίτερα παραγωγική σε αριθμό προτύπων αφού, μέχρι σήμερα, το έργο της περιλαμβάνει 25 πρότυπα συνολικά: 18 δημοσιευμένα και 7 υπό εκπόνηση (βλ. Παράρτημα). Τα πρότυπα⁵ αυτά αφορούν τόσο τις υπηρεσίες διερμηνείας (διερμηνεία συνεδρίων, ταυτόχρονη διερμηνεία, νομική διερμηνεία, ιατρική διερμηνεία, κοινοτική διερμηνεία, τεχνικό εξοπλισμό διερμηνείας κ.ά.) όσο και τις υπηρεσίες μετάφρασης (γλωσσικές υπηρεσίες, μεταφραστικά έργα, νομική μετάφραση, μετεπιμέλεια αυτόματης μετάφρασης, μορφότυπο αρχείων για επιχώρια προσαρμογή κ.ά.) (πρβλ. Wright 2019).

Πίνακας 2: Διάρθρωση της ISO/TC 37/SC5

ISO/TC 37/SC 5/WG 1 Translation
ISO/TC 37/SC 5/WG 2 Interpreting
ISO/TC 37/SC 5/WG 3 Facilities and equipment for interpreting services
ISO/TC 37/SC 5/WG 4 Interpreting and translation teaching and training programs
ISO/TC 37/SC 5/AHG 2 Speech-to-text

⁵ Για λόγους συντομίας, χρησιμοποιείται ο όρος «πρότυπο» ανεξάρτητα από το στάδιο επεξεργασίας στο οποίο βρίσκεται στην παρούσα φάση.

4. Εθνική Επιτροπή Τυποποίησης ΕΛΟΤ/ΤΕ 21 «Ορολογία – Γλωσσικοί Πόροι»

Η Τεχνική Επιτροπή ΤΕ 21 είναι η ελληνική εθνική επιτροπή τυποποίησης του ΕΛΟΤ στο πεδίο της τεχνικής ορολογίας και του γλωσσικού περιεχομένου, αντίστοιχη (mirror committee) της Διεθνούς Επιτροπής ISO/TC 37. Ιδρύθηκε το 1978, με την υποστήριξη του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδας (ΤΕΕ), με την ονομασία «Τεχνική Ορολογία» και ανασυγκροτήθηκε το 2005 με την ονομασία «Αρχές Τεχνικής Ορολογίας», ενώ το 2013 μετονομάστηκε σε «Ορολογία – Γλωσσικοί Πόροι» ακολουθώντας τη μετονομασία της TC 37 (για μια σύντομη αναδρομή στις απαρχές της ΤΕ 21, βλ. Βαλεοντής 1988: 9-10).

Στο πλαίσιο αυτό, η ΤΕ 21 παρακολουθεί στενά τις τυποποιητικές εργασίες της Διεθνούς Επιτροπής και των οργάνων της (υποεπιτροπών και ομάδων εργασίας), μελετά, σχολιάζει και ψηφίζει τα Διεθνή Πρότυπα που εκπονούν τα όργανα αυτά, εκπροσωπώντας τον ΕΛΟΤ, δηλαδή την Ελλάδα ως χώρα μέλος του ISO. Αρκετά από τα πρότυπα αυτά η ΤΕ 21 τα μεταφέρει στην ελληνική εθνική τυποποίηση, εκπονώντας αντίστοιχα ισοδύναμα ελληνικά πρότυπα, τα οποία εκδίδει ο ΕΛΟΤ, αφού πρώτα τα θέτει σε δίμηνο δημόσιο σχολιασμό (δημόσια κρίση).

Μέλη της ΤΕ 21 είναι εκπρόσωποι επιστημονικών φορέων. Συγκεκριμένα, στην ΤΕ 21 εκπροσωπούνται: το Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας (ΤΕΕ), η Ελληνική Εταιρεία Ορολογίας (ΕΛΕΤΟ), το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ), το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο (ΕΜΠ), το Ινστιτούτο Επεξεργασίας του Λόγου (ΙΕΛ), η Ένωση Ελλήνων Φυσικών (ΕΕΦ) και η Ένωση Ελλήνων Χημικών (ΕΕΧ). Στην πρόσφατη ανασύσταση και ανασυγκρότηση της Επιτροπής (Δεκέμβριος 2021), προστέθηκαν εκπρόσωποι από τον χώρο της μετάφρασης, και συγκεκριμένα από την Πανελλήνια Ένωση Μεταφραστών (ΠΕΜ) και την Ελληνική Εταιρεία Μεταφρασεολογίας (ΕΕΜ). Η συνεργασία με τους φορείς αυτούς, η οποία γίνεται αποκλειστικά σε εθελοντική βάση, συμβάλλει καθοριστικά στο έργο της Επιτροπής και κυρίως στην ποιοτική παρουσίαση του έργου της και στη διασύνδεση με την επιστημονική κοινότητα.

Παράλληλα, έχει καθιερωθεί η παρακολούθηση των εργασιών της Επιτροπής από παρατηρητές, δηλαδή εμπειρογνώμονες και επιστήμονες από τον ακαδημαϊκό και επαγγελματικό χώρο που έχουν ειδικό ενδιαφέρον για τα θέματα της ορολογίας. Οι παρατηρητές ενημερώνονται για το έργο της Επιτροπής, μπορούν να συμμετέχουν στις συνεδριάσεις της και να αποστέλλουν γνώμες και σχόλια, όταν τους ζητηθεί ή όταν οι ίδιοι το κρίνουν απαραίτητο. Τα τελευταία χρόνια, οι παρατηρητές είναι, κατά κύριο λόγο, γλωσσολόγοι, μεταφραστές, διερμηνείς και μεταφρασεολόγοι.

Σύμφωνα με την απόφαση συγκρότησης της ΤΕ 21, η αποστολή της συνίσταται τόσο στην ανάπτυξη και τυποποίηση του μεθοδολογικού πλαισίου της ορολογικής εργασίας, όσο και στον συντονισμό των δραστηριοτήτων σχετικά με τη δημιουργία και χρήση ορολογίας και γλωσσικών/ορολογικών πόρων σε εθνικό επίπεδο. Τονίζεται ότι το έργο της ΤΕ 21 δεν είναι να δημιουργεί όρους και να κατασκευάζει ή να επικυρώνει ορολόγια άλλων θεματικών πεδίων, αλλά να διατυπώνει και να θεσπίζει αρχές και κανόνες για τη δημιουργία όρων και την κατασκευή ορολογίων και ορολογικών πόρων ανεξάρτητα από θεματικό πεδίο. Ειδικότερα, οι δραστηριότητες της ΤΕ 21, που θα παρουσιαστούν αναλυτικότερα στη συνέχεια, αφορούν: α) την εκπόνηση, επεξεργασία, μετάφραση και/ή προσαρμογή προτύπων στην ελληνική γλώσσα, β) τη συμμετοχή στις διαδικασίες της Διεθνούς Επιτροπής ISO/TC 37 και γ) τη συνεργασία με εγχώριους επιστημονικούς και επαγγελματικούς φορείς.

4.1 Εκπόνηση προτύπων στην ελληνική γλώσσα

Αντίστοιχα με την Επιτροπή TC 37 του ISO, η TE 21 είναι αρμόδια για την ανάπτυξη, δημοσίευση και διάχυση προτύπων που αφορούν δραστηριότητες, υπηρεσίες, πόρους και εργαλεία στους τομείς της ορολογίας και της μετάφρασης. Η εκπόνηση των ελληνικών προτύπων πραγματοποιείται με δύο τρόπους: α) μέσω της μετάφρασης των διεθνών προτύπων στην ελληνική γλώσσα και β) μέσω της δημιουργίας προτύπων ειδικά στην και για την ελληνική γλώσσα (π.χ. πρότυπο ΕΛΟΤ 1455 που αφορά τον τρόπο σχηματισμού των ελληνικών αρκτικόλεξων και ακρωνύμων). Είναι γεγονός, όπως άλλωστε επισημαίνεται από τις Κατσογιάννου & Τοράκη (2011), ότι η ελληνική ως γλώσσα με περιορισμένη χρήση στον διεθνή χώρο της επιστημονικής επικοινωνίας, αλλά και για διάφορους άλλους λόγους (κοινωνικούς, πολιτικούς, ιστορικούς), δεν έχει αναπτύξει όσο θα έπρεπε κανόνες, μεθόδους και εργαλεία ορολογίας ως προς τον σωστό τρόπο απόδοσης των εννοιών και την επιλογή των κατάλληλων όρων για την κατασήμανσή τους. Έτσι, επιπλέον αποστολή της ελληνικής επιτροπής, πέραν της γενικής υποχρέωσης να καλύπτει τις τυπικές ανάγκες του ΕΛΟΤ ως φορέα τυποποίησης και εκπόνησης των ελληνικών προτύπων, είναι να υποστηρίζει την ελληνική γλώσσα και ορολογία και τους χρήστες της (επιστήμονες της ορολογίας και της γλωσσολογίας, θεωρητικούς και επαγγελματίες της μετάφρασης, ειδικούς θεματικών πεδίων).

Πίνακας 3: Ελληνικά Πρότυπα που εκπονήθηκαν από την TE 21⁶

ΕΛΟΤ 402 / ISO 704 Ορολογική εργασία – Αρχές και μέθοδοι
ΕΛΟΤ 561-1 / ISO 1087-1 Ορολογική εργασία – Λεξιλόγιο – Μέρος 1: Θεωρία και εφαρμογή
ΕΛΟΤ 561-2 / ISO 1087-2 Ορολογική εργασία – Λεξιλόγιο – Μέρος 2: Πληροφορικές εφαρμογές
ΕΛΟΤ 562 / ISO 860 Ορολογική εργασία – Εναρμόνιση εννοιών και όρων
ΕΛΟΤ 1443 / ISO 29383 Ορολογικές πολιτικές – Ανάπτυξη και υλοποίηση
ΕΛΟΤ 1445 / ISO 23185 Αξιολόγηση ορολογικών πόρων – Γενικές έννοιες, αρχές και απαιτήσεις
ΕΛΟΤ 1446 / ISO 15188 Κατευθυντήριες οδηγίες διαχείρισης έργων τυποποίησης ορολογίας
ΕΛΟΤ 1447 / ISO 12616 Μεταφρασεοστρεφής ορογραφία
ΕΛΟΤ 1448 / ISO 22128 Ορολογικά προϊόντα και υπηρεσίες – Επισκόπηση και καθοδήγηση
ΕΛΟΤ 1455 Σχηματισμός ελληνικών αρκτικόλεξων και ακρωνύμων
ΕΛΟΤ EN ISO 17100 Υπηρεσίες Μετάφρασης – Απαιτήσεις για την παροχή υπηρεσιών μετάφρασης

4.2 Ελληνική συμμετοχή στη διεθνή τυποποίηση

Η TE 21 συμμετέχει στις διαδικασίες της Διεθνούς Επιτροπής TC 37 του ISO ως πλήρες μέλος (P-member), δηλαδή με δικαίωμα ψήφου. Η ενεργή και σταθερή συμμετοχή της ελληνικής επιτροπής στις διαδικασίες της διεθνούς τυποποίησης και στη διαμόρφωση των προδιαγραφών που αφορούν το πεδίο της είναι ιδιαίτερα απαιτητική και κρίσιμης σημασίας.

Κατά πρώτον, η συμμετοχή αυτή αφορά τη συστηματική παρακολούθηση, μελέτη, σχολιασμό και ψήφιση των υπό επεξεργασία Διεθνών Προτύπων μέχρι την οριστικοποίηση και έκδοσή τους. Η εργασία αυτή απαιτεί την τακτική συμβολή τόσο

⁶ Τελευταία ενημέρωση: 31.1.2022. Δεν αναφέρονται πρότυπα τα οποία, στο μεταξύ, έχουν αποσυρθεί από τον ΕΛΟΤ.

των μελών της επιτροπής ως εκπροσώπων των φορέων τους όσο και των εμπειρογνώμωνων-παρατηρητών της, ειδικά για τη σύνταξη και αποστολή τεκμηριωμένων σχολίων όποτε κριθεί αναγκαίο.

Κατά δεύτερον, μέσω της TE 21 προτείνονται στον ΕΛΟΤ εμπειρογνώμονες που ενδιαφέρονται να συμμετάσχουν στα διεθνή όργανα της TC 37. Οι εθνικοί εμπειρογνώμονες συμβάλλουν στο έργο μιας υποεπιτροπής ή ομάδας εργασίας (σύνταξη, επεξεργασία ή αναθεώρηση προτύπων που εμπίπτουν στο πεδίο εξειδίκευσής τους) και έχουν δικαίωμα σχολιασμού και ψήφου σε ατομικό επίπεδο. Έτσι, για παράδειγμα, γλωσσολόγοι ερευνητές από το ΕΚΠΑ και το ΑΠΘ έχουν περιληφθεί στις ομάδες εργασίας που επεξεργάζονται θέματα επιπέδων ύφους (language registers) και γλωσσικών ποικιλιών (language varieties). Παράλληλα, Έλληνες εμπειρογνώμονες έχουν αναλάβει τη σύνταξη νέων Διεθνών Προτύπων, και συγκεκριμένα για τον τομέα της διερμηνείας (ISO 23155:2022 Interpreting services –Conference interpreting, ISO 21998:2020 Interpreting services – Healthcare interpreting). Με τον τρόπο αυτόν, η TE 21 αναλαμβάνει να λειτουργεί ως σταθερός διάυλος επικοινωνίας μεταξύ των εθνικών εμπειρογνώμωνων και του ISO.

4.3 Συνεργασίες και δράσεις ενημέρωσης και επιμόρφωσης

Η TE 21 συνεργάζεται με φορείς Ορολογίας για την ελληνική γλώσσα, συμβάλλει στον συντονισμό των δραστηριοτήτων σχετικά με τη δημιουργία και τη χρήση ορολογίας σε εθνικό επίπεδο, καθώς και σε διεργασίες εναρμόνισης ορολογικών πόρων και ορολογικών εργασιών, ενώ παράλληλα αναλαμβάνει δράσεις για την ενημέρωση και επιμόρφωση των ενδιαφερόμενων χρηστών, όπως διοργάνωση σεμιναρίων και ημερίδων. Αξίζει να σημειωθεί ότι η TE 21 συμμετείχε στις διαδικασίες για την ίδρυση της Ελληνικής Εταιρείας Ορολογίας (ΕΛΕΤΟ), το 1992, ως συλλογικό μέλος της, καθώς και του Ελληνικού Δικτύου Ορολογίας (ΕΔΟ), το 2015. Επίσης, διοργάνωσε το πρώτο συνέδριο ορολογίας στην Ελλάδα με τίτλο «Τυποποίηση Ορολογίας» (1992), το οποίο αποτέλεσε τον πρόδρομο των μετέπειτα συνεδρίων «Ελληνική Γλώσσα και Ορολογία» της ΕΛΕΤΟ. Έκτοτε, έχει οργανώσει ή συνδιοργανώσει αρκετές ημερίδες, σεμινάρια και άλλες εκδηλώσεις σε συνεργασία με την ΕΛΕΤΟ, τον ΕΛΟΤ, το ΤΕΕ, το ΕΔΟ, την ΠΕΜ και τη Γενική Διεύθυνση Μετάφρασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Γραφείο Αθηνών). Τέλος, στο πλαίσιο της γενικότερης προώθησης της Ορολογίας και της τυποποίησης στην Ελλάδα, η TE 21 υποστηρίζει και προάγει την ανοιχτή διάθεση των ορολογίων, των ορολογικών πόρων και του ενημερωτικού και εκπαιδευτικού υλικού που εκπονούνται από τα μέλη της.⁷

Πίνακας 4: Πρόσφατα σεμινάρια και ημερίδες με ευθύνη ή συμμετοχή της TE 21

Σεμινάριο κατάρτισης νέων μεταφραστών «Ποιότητα ορολογικών εργασιών στη μετάφραση», Translating Europe Forum της Γενικής Διεύθυνσης Μετάφρασης, Αθήνα, 29-30 Μαΐου 2015.

Ημερίδα «Ορολογία και ορολογικοί πόροι – Οι απαιτήσεις για σύγχρονη ελληνική επιστημονική ορολογία και η ανάγκη ενεργοποίησης των ειδικών», ΕΛΕΤΟ – ΕΛΟΤ/TE 21 – ΕΔΟ, 8 Νοεμβρίου 2018.

Συνάντηση εργασίας και εκπαίδευση επιμελητών προτύπων ΕΛΟΤ «Ποιότητα ορολογικών εργασιών στη μετάφραση», ΤΕΕ 18 Ιανουαρίου 2019.

Διαδικτυακή Ημερίδα «Ορολογία και Ορολογικοί Πόροι – Η κατάσταση στην Ελλάδα το 2021», Πανελλήνια Ένωση Μεταφραστών, 17 Μαρτίου 2021.

5. Μετάφραση και τυποποίηση

⁷ Διαθέσιμα τα περισσότερα στον ιστότοπο της ΕΛΕΤΟ: <http://www.eleto.gr/>

Σύμφωνα με τον Lerat (1990), τόσο για την καλή μετάφραση όσο και την επιτυχή (δηλαδή συναινετική και κοινής αποδοχής) τυποποίηση απαιτούνται τρεις βασικές προϋποθέσεις: η γλωσσική ανάλυση, η συστηματική τεκμηρίωση και η εναρμόνιση των δεδομένων. Στη συνέχεια, θα εξετάσουμε τις δύο όψεις της διασύνδεσης των δύο αυτών πεδίων, όπως πραγματώνονται μέσα από το έργο της επιτροπής ΕΛΟΤ/ΤΕ 21: αφενός η μετάφραση αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της τυποποίησης και αφετέρου η μετάφραση αποτελεί αντικείμενο της τυποποίησης (πρβλ. ενδεικτικά τις εργασίες του τόμου Grass 2011).

5.1 Η μετάφραση ως μέρος της τυποποίησης

Όλα τα Διεθνή Πρότυπα του ISO συντάσσονται και εκδίδονται στην αγγλική γλώσσα, ενώ μεγάλο μέρος αυτών εκδίδεται παράλληλα και στη γαλλική. Αυτό σημαίνει ότι για να γίνει κατανοητό το τεχνικό περιεχόμενό τους και να μπορούν να εφαρμοστούν ή να μελετηθούν και αξιολογηθούν από το κοινό κάθε χώρας, χρειάζεται να μεταφραστούν στην αντίστοιχη γλώσσα. Η μετάφραση ενός τέτοιου κειμένου, για να θεωρηθεί ισοδύναμη με το πρωτότυπο κείμενο, πρέπει να εγκριθεί και να εκδοθεί από τον εθνικό Οργανισμό Τυποποίησης της ενδιαφερόμενης χώρας. Παρόλο που η ίδια η μετάφραση δεν συνιστά καθαυτού τεχνική διεργασία, εντούτοις καλείται να διασφαλίσει την τεχνική εναρμόνιση εννοιών και όρων, διατηρώντας και καλλιεργώντας ταυτόχρονα τη γλωσσική και πολιτισμική ποικιλομορφία όλων των κρατών μελών του ISO. Συνεπώς, σε όλες τις γλώσσες το τυποποιητικό έγγραφο πρέπει να «λέει ακριβώς τα ίδια πράγματα» και, όταν εφαρμόζεται, να εφαρμόζεται ακριβώς με τον ίδιο τρόπο.

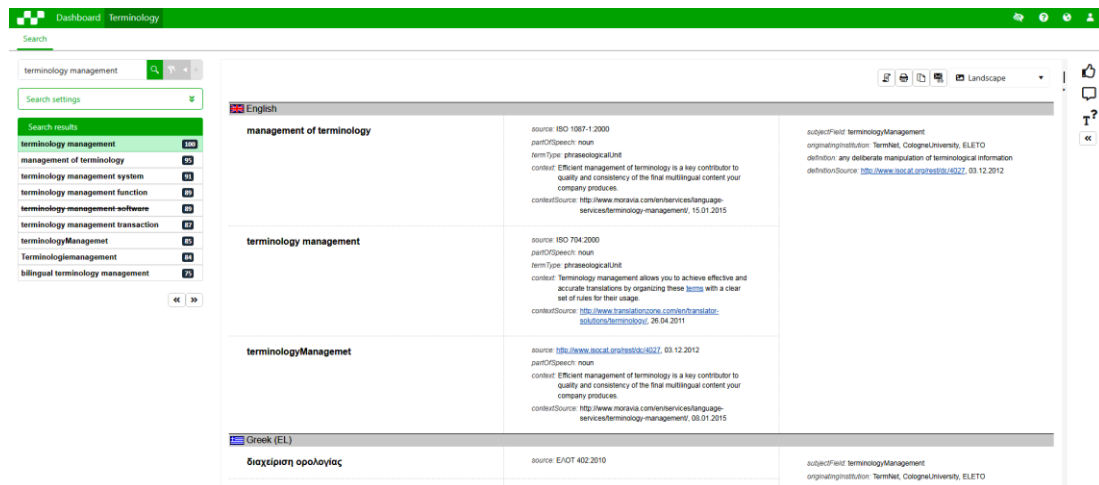
Όπως αναφέρει ο Βαλεοντής (1996), κατά τη μετάφραση των τυποποιητικών εγγράφων υπάρχουν δύο βασικοί παράγοντες, εγγενείς της τυποποίησης, που απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή και συνέπεια προκειμένου να εξασφαλιστεί η τεχνική ταυτοσημία της μετάφρασης με το πρωτότυπο: α) η γενική τυποποιητική ορολογία και φρασεολογία και β) η ειδική (τεχνική) ορολογία.

Η πρώτη απαίτηση αφορά τη διασφάλιση της ισοδυναμίας ως προς τον τρόπο με τον οποίο διατυπώνονται οι απαιτήσεις, στις διάφορες αποδόσεις του εγγράφου, ώστε «η γλωσσική διαφορότητα να μη δημιουργεί ούτε την παραμικρή τεχνική διαφορότητα» (Βαλεοντής 1996). Για τον λόγο αυτόν, χρησιμοποιούνται συγκεκριμένες τυποποιητικές εκφράσεις που πρέπει να μεταφράζονται πάντοτε με τον ίδιο τρόπο σε όλα τα έγγραφα, για παράδειγμα:

απαίτηση:	EN shall – EL απαιτείται, πρέπει
σύσταση:	EN should – EL συνιστάται, θα πρέπει
άδεια/επιτρεπτότητα:	EN may – EL επιτρέπεται, μπορεί
	EN need not – EL δεν χρειάζεται, δεν είναι ανάγκη
δυνατότητα/ικανότητα:	EN can – EL μπορεί, δύναται
δυνητική ικανότητα:	EN could – EL θα μπορούσε
ενδεχόμενο:	EN may – EL επιτρέπεται, μπορεί

Η δεύτερη απαίτηση αφορά την ισοδυναμία της ειδικής ορολογίας, αλλά και την απόλυτη συνέπεια στη χρήση της. Απαραίτητη προϋπόθεση, όπως επισημαίνεται από τον ίδιο τον ΕΛΟΤ, είναι ο μεταφραστής προτύπων να είναι σε θέση: α) να κατανοεί το υποκείμενο σύστημα εννοιών του κειμένου-πηγής, δηλαδή να αναγνωρίζει τις έννοιες και τις σχέσεις τους από τα διακριτικά τους χαρακτηριστικά και να αξιολογεί τις ορολογικές και εννοιακές πληροφορίες του κειμένου, β) να αξιολογεί και να αξιοποιεί αποτελεσματικά τους διαθέσιμους ορολογικούς πόρους και –σε περιπτώσεις μη τυποποιημένης χρήσης, με πολλαπλές αποδόσεις ενός όρου στη γλώσσα-στόχο– να επιλέγει, με μεθοδικό και συστηματικό τρόπο, τον κατάλληλο όρο κατασήμενσης της

έννοιας. Για τον σκοπό αυτόν, παρέχονται στους μεταφραστές εργαλεία και βοηθήματα από τους ίδιους τους οργανισμούς τυποποίησης. Αφενός, ο ISO παρέχει, με ελεύθερη πρόσβαση μέσω διαδικτύου, ειδική πλατφόρμα,⁸ στην οποία ο χρήστης μπορεί να αναζητήσει όρους και ορισμούς εννοιών από όλα τα πρότυπα στις διαθέσιμες γλώσσες (αγγλικά και γαλλικά). Αφετέρου, ο ΕΛΟΤ, ως εθνικός φορέας, διατηρεί βάσεις δεδομένων και μεταφραστικές μνήμες, οι οποίες όμως διατίθενται μόνο για εσωτερική χρήση. Αξίζει να σημειωθεί ότι, ειδικά για τα πρότυπα που εκπονούνται από την TE 21, καταρτίζεται συστηματικά τρίγλωσσο γλωσσάριο στο τέλος κάθε προτύπου, όχι μόνο για τους όρους των οποίων οι έννοιες ορίζονται μέσα στο πρότυπο, αλλά για όλους τους όρους που χρησιμοποιούνται μέσα στο κείμενο. Το σύνολο των γλωσσarίων αυτών συγκεντρώνεται σε ένα ενιαίο γλωσσάριο, επικαιροποιείται ανά τακτά χρονικά διαστήματα και αναρτάται στον ιστότοπο της ΕΛΕΤΟ με τον τίτλο «Γενικοί και ειδικοί όροι του τομέα της Ορολογίας».⁹ Στην τελευταία του έκδοση (έκδοση 6, Μάρτιος 2018), περιλαμβάνει ισοδυναμίες όρων 3.055 ορολογικών λημμάτων. Επίσης, το μεγαλύτερο μέρος των όρων αυτών εισάγεται τακτικά στη διαδικτυακή και με ελεύθερη πρόσβαση τετράγλωσση (αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ελληνικά) Βάση Όρων TermTerm, η οποία λειτουργεί με ευθύνη του Διεθνούς Δικτύου Ορολογίας TermNet, σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο της Κολωνίας.

Εικόνα 1: Βάση Όρων TermTerm: <https://termterm.kaleidoscope.online/terminology/search>

Επιπλέον, όπως επισημαίνουν οι Κατσογιάννου και Τοράκη (2011), «[η] μετάφραση και τοπικοποίηση¹⁰ των προτύπων ISO με στόχο την παραγωγή ελληνικών προτύπων ΕΛΟΤ δεν αποτελεί απλά έργο μεταφοράς κειμένων από γλώσσα σε γλώσσα, αλλά έχει ιδιαίτερη σημασία και συμβολή στην ανάπτυξη και εξέλιξη της γνώσης, στο γλωσσικό και ορολογικό σχεδιασμό, στην εξέλιξη και εφαρμογή της τυποποίησης.» Στο πλαίσιο αυτό, είναι σημαντικό να γίνεται μεταφορά αλλά και προσαρμογή των Διεθνών Προτύπων στα ελληνικά δεδομένα, γλωσσικά και άλλα. Αυτό γίνεται με την εύρεση ισοδύναμων όρων στην ελληνική γλώσσα, με τη μετάφραση και/ή προσαρμογή των ορισμών των εννοιών που αυτοί παριστάνουν, με τη χρήση ελληνικών παραδειγμάτων, όπου χρειάζεται, κ.λπ.

⁸ Online Browsing Platform (OBP) <https://www.iso.org/obp/ui/>

⁹ Διαθέσιμο εδώ: <http://www.eleto.gr/gr/LexicaAndGlossaries.htm>

¹⁰ Ο ΕΛΟΤ χρησιμοποιεί τον όρο «τοπικοποίηση» ως ισοδύναμο του «localisation» αντί για «επιχώρια προσαρμογή». Η εναρμόνιση των όρων είναι ένα κρίσιμο ζήτημα που θα συζητηθεί παρακάτω.

Τέλος, για τη διασφάλιση ποιότητας στη μετάφραση των προτύπων και την αποτελεσματικότερη διαχείριση των εννοιακών πληροφοριών καθώς και των ορολογικών και μεταφραστικών εργασιών σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα,¹¹ ο ΕΛΟΤ διοργανώνει ειδικές συναντήσεις εργασίας στις οποίες συμμετέχουν επιμελητές, μεταφραστές, στελέχη και συνεργάτες του ΕΛΟΤ στα μεταφραστικά έργα και στις επιτροπές Τυποποίησης.¹²

5.2 Η μετάφραση ως αντικείμενο της τυποποίησης

Σύμφωνα με τις Gómez & Pinto (2001), τα οφέλη της τυποποίησης για τους επαγγελματίες γενικά, αλλά και για τους μεταφραστές ειδικότερα, είναι πολλά: η αξιοπιστία του τελικού αποτελέσματος, η απλότητα που απορρέει από την εναρμόνιση όρων και εννοιών, η εξοικονόμηση πόρων σε επίπεδο σχεδιασμού και υλοποίησης, η συνεργασία, η διαρκής επικαιροποίηση τεχνικών και μεθόδων και η διασφάλιση της ποιότητας. Στη συνέχεια, θα εστιάσουμε σε τέσσερις τομείς που αφορούν ιδιαίτερα τις ανάγκες της ελληνόφωνης μεταφραστικής κοινότητας και συνδέονται άμεσα με το έργο της TE 21.

α) Υπηρεσίες μετάφρασης

Το βασικό Διεθνές Πρότυπο για τις υπηρεσίες μετάφρασης είναι το ISO 17100:2015,¹³ το οποίο μεταφράστηκε από την TE 21 και εκδόθηκε από τον ΕΛΟΤ ως ΕΛΟΤ EN ISO 17100:2016. Το συγκεκριμένο πρότυπο εστιάζει στην ποιότητα της μετάφρασης ως υπηρεσίας και όχι στο ίδιο το τελικό προϊόν. Προδιαγράφει τις απαιτήσεις και τα στάδια της ροής εργασιών της μετάφρασης, από το αίτημα του πελάτη και την προσφορά του παρόχου μεταφραστικών υπηρεσιών (TSP), μέχρι την καθεαυτού μεταφραστική διαδικασία (μετάφραση, διγλωσσική και μονογλωσσική αναθεώρηση, επιμέλεια, διόρθωση, τελική επαλήθευση) και την παράδοση του έργου, καθώς και τις απαιτήσεις που αφορούν τα εμπλεκόμενα μέρη, συμβάλλοντας έτσι καθοριστικά στη διαμόρφωση μια κοινής συνείδησης και συναίνεσης όσον αφορά τα μεταφραστικά έργα τόσο μεταξύ πελάτη και παρόχου (δηλαδή της μεταφραστικής επιχείρησης) όσο και μεταξύ του παρόχου και των συνεργατών του μεταφραστών (de Angéli 2008, Biel 2011).

Λόγω της παγκοσμιοποίησης και της εξέλιξης της τεχνολογίας, οι απαιτήσεις της αγοράς στον κλάδο της υπηρεσιών μετάφρασης αυξάνονται αλλά και μεταβάλλονται ραγδαία, γεγονός που δικαιολογεί τον αυξημένο όγκο εργασίας της υποεπιτροπής ISO/TC 37/SC 5. Έτσι, τον Δεκέμβριο του 2021, αποφασίστηκε η σύσταση της πρώτης Ομάδας Εργασίας στο πλαίσιο της TE 21 με την ονομασία OE 1 «Μετάφραση-Διερμηνεία», στην οποία συμμετέχουν ειδικοί (μέλη της ΕΕΜ και της ΠΕΜ), προκειμένου αφενός να παρακολουθούν πιο συστηματικά τις δραστηριότητες, τις συνεδριάσεις και τα υπό επεξεργασία έγγραφα της διεθνούς υποεπιτροπής και αφετέρου να εστιάζουν στα δεδομένα και τις ανάγκες του ελληνόφωνου χώρου.

β) Εκπαίδευση μεταφραστών

¹¹ Βλ. ειδικότερα τα πρότυπα ISO 704 ή ΕΛΟΤ 402 «Ορολογική εργασία – Αρχές και μέθοδοι».

¹² Συνάντηση εργασίας ΕΛΟΤ «Ποιότητα ορολογικών εργασιών στη μετάφραση» (18/1/2019). Το πρόγραμμα της συνάντησης και οι παρουσιάσεις των εισηγητών είναι διαθέσιμα στην ιστοσελίδα: http://www.elot.gr/1445_ELL_HTML.aspx.

¹³ Βασίστηκε και αντικατέστησε το ευρωπαϊκό πρότυπο EN 15038:2006, στο οποίο αναφέρονται οι de Angéli (2008) και Biel (2011).

Στο πρότυπο ΕΛΟΤ EN ISO 17100:2016 ορίζονται τόσο τα τυπικά όσο και τα ουσιαστικά προσόντα ενός επαγγελματία μεταφραστή. Ως τυπικά προσόντα ορίζονται εναλλακτικά τα εξής: α) τυπική εκπαίδευση στη μετάφραση (πτυχίο μετάφρασης, γλωσσολογίας ή ξένης φιλολογίας από ΑΕΙ), β) επαγγελματική εμπειρία δύο ετών στη μετάφραση σε συνδυασμό με πτυχίο ΑΕΙ σε οποιοδήποτε άλλο γνωστικό αντικείμενο, ή γ) επαγγελματική εμπειρία πέντε ετών στη μετάφραση χωρίς συναφή ακαδημαϊκό τίτλο σπουδών. Ως ουσιαστικά προσόντα περιγράφονται οι διάφορες ικανότητες (μεταφραστικές, γλωσσικές και κειμενικές, τεχνικές/τεχνολογικές, πολιτισμικές), η επάρκεια σε ορισμένο θεματικό τομέα καθώς και η επάρκεια στην έρευνα, συλλογή και επεξεργασία πληροφοριών. Διαπιστώνεται λοιπόν ότι, όπως επισημαίνεται και από την Biel (2011), πρόκειται για όσα περιγράφονται στο Πλαίσιο Ικανοτήτων του EMT (2017). Συνεπώς, η ακαδημαϊκή εκπαίδευση των μεταφραστών είναι άμεσα συνυφασμένη με την τυποποίηση καθώς οφείλει να υπόκειται σε εξίσου αυστηρές προδιαγραφές, οι οποίες πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στον σχεδιασμό προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης (Πανταζάρα 2019).

γ) Εναρμόνιση ορολογίας

Η έλλειψη τυποποίησης της ορολογίας που συναντάται συχνά στο πεδίο της μετάφρασης αποτελεί ένα εξαιρετικά κρίσιμο ζήτημα που μπορεί να επηρεάσει την ποιότητα και τη συνέπεια της επικοινωνίας, αλλά και την ομαλή διασύνδεση μεταξύ επαγγελματικού και ακαδημαϊκού χώρου. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ο αγγλικός όρος «localisation» που φαίνεται να επικρατεί στον επαγγελματικό χώρο, ενώ στον ακαδημαϊκό χώρο έχει καθιερωθεί ο ελληνικός όρος «επιχώρια προσαρμογή» (Delisle, Lee-Jahnke & Cormier 2009), τη στιγμή που ο ΕΛΟΤ προκρίνει στα τυποποιητικά έγγραφα τον όρο «τοπικοποίηση».

Με στόχο την εναρμόνιση όρων και εννοιών και την αποτελεσματικότερη επικοινωνία μεταξύ των μελών της μεταφραστικής κοινότητας, η ΤΕ 21/ΟΕ 1 σε συνεργασία με την Επιστημονική Επιτροπή του ΕΔΟ επεξεργάστηκε εκ νέου το γλωσσάριο όρων και ορισμών εννοιών που προέκυψε από την εκπόνηση του ΕΛΟΤ EN ISO 17100:2016, προβαίνοντας σε τροποποιήσεις –όπου κρίθηκε αναγκαίο– προκειμένου να υπάρξει κοινή αποδοχή μεταξύ των ενδιαφερομένων. Έτσι, προέκυψε η τρέχουσα έκδοση του Γλωσσαρίου Μετάφρασης-Διερμηνείας,¹⁴ το οποίο μελλοντικά πρόκειται να εμπλουτιστεί και με όρους άλλων προτύπων ώστε να δημιουργηθεί ένα κοινό ενιαίο ορολόγιο για όλους.

δ) Ορολογική και μεταφρασεολογική έρευνα

Αξίζει, τέλος, να σημειωθεί ότι η τυποποίηση δεν αφορά αποκλειστικά και μόνο τη μετάφραση ως πρακτική που εφαρμόζεται στον τομέα των τεχνικών και επιστημονικών κειμένων. Ταυτόχρονα, προσφέρει ένα στέρεο θεωρητικό και μεθοδολογικό πλαίσιο για μεταφρασεολογικές προσεγγίσεις στα πεδία τόσο της «καθαρής» (θεωρητικής-περιγραφικής) όσο και της εφαρμοσμένης μεταφρασεολογίας, που αφορούν την επικοινωνία και τη διάδοση της επιστημονικής γνώσης στην ελληνική γλώσσα, τις διαγλωσσικές ισοδυναμίες και μεταφορές, τις ειδικές γλώσσες των διάφορων θεματικών πεδίων με τις ιδιαιτερότητές τους (βλ. ενδεικτικά: Krimpas 2017, Krimpas & Karadimou 2018), τη θεωρία της ορολογίας και της μετάφρασης (Κριμπάς 2021), τη διδακτική της ορολογίας και της μετάφρασης (Biel 2011, Πανταζάρα 2019), καθώς και γενικότερα ζητήματα γλωσσικού σχεδιασμού και ορολογικής πολιτικής (Τοράκη 2021).

¹⁴ Διαθέσιμο στον ιστότοπο του ΕΔΟ: https://greece.representation.ec.europa.eu/zoi-ergasia-spyodes/glosses-kai-metafrasi/elliniko-diktvo-orologias-edo/ergo-dmastiriotes_el (έκδοση 2, Απρ.2022).

6. Μελλοντικές προοπτικές

Η τυποποίηση είναι μια συλλογική διαδικασία που βασίζεται στη συναίνεση, αφορά δεκάδες τομείς της επαγγελματικής ζωής και επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες, κοινωνικούς και άλλους. Η επιτυχής εφαρμογή της τυποποίησης στο πεδίο της μετάφρασης προϋποθέτει διαρκή ενημέρωση και συνεργασία. Όπως έγινε φανερό από τα παραπάνω, η παρακολούθηση όλων των οργάνων της ISO/TC 37, αλλά και ειδικότερα της ιδιαίτερα δραστήριας υποεπιτροπής ISO/TC 37/SC 5, είναι έργο τεράστιο και δεν επαρκούν τα λίγα δραστηριοποιημένα μέλη της TE 21 για να αντεπεξέλθουν στον όγκο και το εύρος των εργασιών. Θα ήταν όχι μόνο ευκαταίο αλλά και αναγκαίο να ενδιαφερθούν περισσότεροι επιστήμονες από πανεπιστημιακά και ερευνητικά ιδρύματα για να την πλαισιώσουν και να συνεισφέρουν ενεργά στο έργο της παρακολούθησης της διεθνούς δραστηριότητας καθώς και της αξιοποίησής της σε εθνικά ερευνητικά έργα. Μερικές προτάσεις μας για το μέλλον θα ήταν: ενεργοποίηση αποτελεσματικότερων μηχανισμών ενημέρωσης (κυρίως εκ μέρους του ΕΛΟΤ) για τα διαθέσιμα πρότυπα και τις δράσεις τυποποίησης στον συγκεκριμένο τομέα, ενεργότερη συνεργασία των επιτροπών τυποποίησης με φορείς της μεταφραστικής και επιστημονικής κοινότητας (εταιρείες, συλλόγους, ακαδημαϊκά και ερευνητικά ιδρύματα κ.λπ.), μεθοδικός και συναινετικός γλωσσικός και ορολογικός σχεδιασμός, ανοιχτή διάθεση διαθέσιμων γλωσσικών και ορολογικών πόρων, συντονισμένες δράσεις και προγράμματα εκπαίδευσης και έρευνας στα πεδία της ορολογίας και της μετάφρασης.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Βαλεοντής Κ. (1988). *Ανάλυση των βασικών αρχών της τεχνικής ορολογίας*. Αθήνα: Έκδοση ΕΛΟΤ. Διαθέσιμο στο: http://www.eleto.gr/download/BooksAndArticles/1988_AnalysiTwnVasikwnArxwnTisTechnikisOrologias_KValeontis.pdf
- Βαλεοντής Κ. (1996). «Η μετάφραση του τυποποιητικού εγγράφου: Ένα πρόβλημα κεφαλαιώδους ευρωπαϊκής σημασίας». Στο: Τ. Παπαϊωάννου, Τ. Γαβαλάκη (επιμ.), *Μεταφραστική πρακτική και σύγχρονη πραγματικότητα*, Πρακτικά Δημερίδας της Πανελληνίας Ένωσης Μεταφραστών & Μεταφραστών-Δερμηνέων του Δημοσίου Τομέα και του Πανελληνίου Συλλόγου Επαγγελματιών Μεταφραστών (Αθήνα, 29-30 Ιανουαρίου 1996). Διαθέσιμο στο: http://www.eleto.gr/download/BooksAndArticles/1996_NormDocsEd02_V04.pdf
- Βαλεοντής Κ. και Κ. Τοράκη (2008). «Η ορολογία ως βασικό εργαλείο Τυποποίησης: Ζητήματα και δράσεις σε εθνικό επίπεδο». *Ευρωπαϊκή Τυποποίηση και ελληνική πραγματικότητα: Οφέλη, προβλήματα και προοπτικές*, Ημερίδα ΤΕΕ (Αθήνα, 31 Μαρτίου 2008). Διαθέσιμο στο: http://www.eleto.gr/download/BooksAndArticles/2008_OrologiaErgaleiotypopoiisis_KValeontis-KToraki_GR.pdf
- Biel L. (2011). “Training translators or translation service providers? EN 15038:2006 standard of translation services and its training implications”. In *The Journal of Specialised Translation* 16, 61-76.
- de Angéli G. (2008). “Do We Really Need Translation Standards After All? A Comparison of US and European Standards for Translation Services”. In *Translation Journal* 12:1. <http://translationjournal.net/journal/43standards.htm>
- Delisle J., H. Lee-Jahnke και M.C. Comier (επιμ.) (2009). *Ορολογία της μετάφρασης*, μτφρ. Γ. Φλώρος. Αθήνα: Μεσόγειος.
- ΕΛΟΤ EN ISO 17100:2016. Υπηρεσίες μετάφρασης – Απαιτήσεις για υπηρεσίες μετάφρασης.
- EMT – European Master’s in Translation (2017). *Competence Framework*. https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/emt_competence_fw_2017_en_web.pdf
- Gómez C. και M. Pinto (2001). «La normalisation au service du traducteur». In *Meta*, 46:3, 564-579.
- Grass T. (ed.) (2011). «Traduction des normes et normes de traduction dans l’espace européen. Institutions et entreprises». In *Scolia. Revue de linguistique* no 25, Université de Strasbourg.

- Κατσογιάννου Μ. και Κ. Τοράκη (2011). «Ζητήματα Τυποποίησης στην Ορολογία – Ο ρόλος και οι δράσεις της Επιτροπής Ορολογίας ΤΕ 21 του ΕΛΟΤ». *Ελληνική Γλώσσα και Ορολογία*, Ανακοινώσεις 8ου Συνεδρίου ΕΛΕΤΟ (Αθήνα, 10-12 Νοεμβρίου 2011), 415-424.
- Krimpas P. G. (2017). “ISO 704:2009 and equivalents of English financial terms in lesser-used languages: the case of Greek”. In *Perspectives*, 25:3, 397-416.
- Krimpas P. G. και D. Karadimou (2018). “Terminological issues in official translations of international environmental conventions”. In *Parallèles* 30:1, 21-36.
- Κριμπάς Π. Γ. (2021). «Μετάφραση, Ορολογία και Εννοιοστρέφεια». In *Mare Ponticum* 9:1, 73–87.
- Lerat P. (1990). «Entre traduction et normalisation terminologique». In *Meta* 35:4, 798-801.
- Πανταζάρα Μ. (2019). «Σχεδιασμός ενός ελληνόφωνου προγράμματος κατάρτισης στην Ορολογία». *Ελληνική Γλώσσα και Ορολογία*, Ανακοινώσεις 12ου Συνεδρίου ΕΛΕΤΟ (Αθήνα, 7-9 Νοεμβρίου 2019), 85–97.
- Τοράκη Κ. (2021). «Ορολογία, ορολογική εργασία και ορολογική πολιτική». Στο: *Ορολογία και Ορολογικοί Πόροι – Η κατάσταση στην Ελλάδα το 2021*, Ημερίδα Ορολογίας της Πανελληνίας Ένωσης Μεταφραστών (17 Μαρτίου 2021). Διαθέσιμο στο: http://www.eleto.gr/download/BooksAndArticles/2021-03-17_toraki_pem.pdf
- Wright S. E. (2019). “Standards for the language, translation and localization industry”. In *The Routledge handbook of translation and technology*. London and New York: Routledge, 21-44.
- Χατζημαρή Σ. (2019). «Διεθνής και ελληνική τυποποίηση στην Πληροφόρηση και Τεκμηρίωση». *Ελληνική Γλώσσα και Ορολογία*, Ανακοινώσεις 12ου Συνεδρίου ΕΛΕΤΟ (Αθήνα, 7-9 Νοεμβρίου 2019), 27-42. Διαθέσιμο στο: http://www.eleto.gr/download/Conferences/12th%20Conference/Papers-and-speakers/12th_001b_ChatzimariStella_ProskeklimeniOmilitria_V05.pdf

Παράρτημα

Διεθνή Πρότυπα και Σχέδια Προτύπων Μετάφρασης και Διερμηνείας που έχουν εκπονηθεί από την ISO/TC 37

ISO/CD 5060 , Translation services — Evaluation of translation output — General guidance
ISO/WD 6253 , Requirements for Interpreter Educators and Teaching/Training Programs
ISO/TS 11669:2012 , Translation projects — General guidance
ISO 13611:2014 Interpreting — Guidelines for community interpreting- υπό ανάπτυξη ISO/WD 13611
ISO 17100:2015 Translation services — Requirements for translation services
ISO 18587:2017 Translation services — Post-editing of machine translation output — Requirements
ISO 18841:2018 Interpreting services — General requirements and recommendations
ISO 20228:2019 Interpreting services — Legal interpreting — Requirements
ISO 20539:2019 Translation, interpreting and related technology — Vocabulary
ISO 20771:2020 Legal translation — Requirements
ISO 21998:2020 Interpreting services — Healthcare interpreting — Requirements and recommendations
ISO 23155: 2022 Interpreting services — Conference interpreting — Requirements and recommendations
ISO/DIS 24019 Simultaneous interpreting delivery platforms — Requirements and recommendations

Πηγή: ISO Standards catalogue <https://www.iso.org/committee/48104/x/catalogue/>
(τελευταία ενημέρωση: 31.1.2022)